

ԱՐԱԳԱԾՈՏՆԻ ՄԱՐԶ ARAGATSOTN MARZ

Մարզկենտրոնը՝
ք. Աշտարակ

Marz centre
Ashtarak town

Տարածաշրջանները՝
Աշտարակ
Ապարան
Արագա
Թալին

Territories
Ashtarak
Aparan
Aragats
Talin

Քաղաքները՝
Աշտարակ
Ապարան
Թալին

Towns
Ashtarak
Aparan
Talin

Տարածքը Territory	2 756 քառ. կմ/ sq. km
Հայաստանի Հանրապետության տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը, % Territory share of the marz in the territory of the Republic of Armenia, %	9.3
Համայնքներ, 2021թ. տարեկգրի դրությամբ Communities, as of the beginning of 2021	72
Քաղաքներ Towns	3
Գյուղեր Villages	117
Բնակչության թվաքանակը 2021թ. տարեկգրի դրությամբ Population number as of the beginning of the year, 2021	124.5 հազ. մարդ / ths. person
<i>այդ թվում՝</i> <i>including:</i>	
քաղաքային urban	26.6 հազ. մարդ/ ths. person
գյուղական rural	97.9 հազ. մարդ/ ths. person
Հայաստանի Հանրապետության բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2020 թ., % Share of marz population in the total population of the Republic of Armenia 2020, %	4.2
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2020թ., % Share of urban population size 2020, %	21.3
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր Agricultural land	217 892.6 հա/ Ha
այդ թվում՝ վարելահողեր including: arable land	53 917.2 հա/ Ha

Արագածոտնի մարզի տարածքով են անցնում հանրապետական նշանակություն ունեցող 3 ավտո-խճուղիները՝ Երևան – Աշտարակ –Թալին - Գյումրի, Երևան –Աշտարակ – Սպիտակ և Երևան – Արմավիր – Քարակերտ – Գյումրի: Մարզի տարածքը հատում է նաև Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր երկաթուղին (միայն արևմտյան հատվածով և մարզի տնտեսական զարգացման վրա էական ազդեցություն չի թողնում):

Մարզում են գտնվում Բյուրականի նշանավոր աստղադիտարանը, Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի, ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտները:

2020թ.-ին ՀՀ Արագածոտնի մարզի տնտեսության հիմնական հատվածների տեսակարար կշիռները ՀՀ համապատասխան ոլորտների ընդհանուր ծավալում կազմել են.

➤ արդյունաբերություն	2.1 %
➤ գյուղատնտեսություն	9.9 %
➤ շինարարություն	3.3%
➤ մանրածախ առևտուր	1.7 %
➤ ծառայություններ	0.7 %

Մարզի տնտեսության հիմքն արդյունաբերությունը և գյուղատնտեսությունն են:

Արդյունաբերությունը մասնագիտացած է սննդամթերքի և խմիչքների, թանկարժեք իրերի արտադրության ու շինանյութերի հանքավայրերի շահագործման ուղղություններում:

Մարզի աշխարհագրական դիրքը և բնակլիմայական պայմանները նպաստավոր են ինչպես բուսաբուծության (հացահատիկ, կարտոֆիլ, բազմամյա տնկարկներ, կերային մշակաբույսեր), այնպես էլ անասնաբուծության զարգացման համար:

Գյուղատնտեսությունը հիմնականում մասնագիտացած է բուսաբուծության (մասնավորապես, հացահատիկային մշակաբույսերի արտադրության) և անասնաբուծության մեջ:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային տրանսպորտով:

Մարզկենտրոն Աշտարակ քաղաքը (2021թ. տարեկզբի դրությամբ՝ 16.7 հազ. մարդ) գտնվում է Քասախ գետի ափին, Երևանից 19 կմ հյուսիս-արևմուտք: Քաղաքը հանդիսանում է Երևան-Գյումրի, Երևան–Սպիտակ ճանապարհների հանգույցը:

Աշտարակ-Ապարան ճանապարհին կառուցվել է 33մ բարձրություն ունեցող խաչ, որը բաղկացած է 1 720 հատ խաչերից: Փոքր խաչերը խորհրդանշում են հայ ազգի քրիստոնեության ընդունման 1 720-ամյակը (ամեն տարի մեծ խաչին ավելանում է ևս 1 փոքր խաչ):

The 3 motor highways of republican importance – Yerevan – Ashtarak – Talin - Gyumri, Yerevan – Ashtarak - Spitak and Yerevan – Armavir – Karakert - Gyumri run through the territory of the Aragatsotn marz. The territory of marz intersects of the Republic of Armenia principal railway as well (only across the end of the West, so it hasn't any influence on economic development of the marz).

The famous Observatory of Byurakan, the Institutes of Radiophysics and Electronics, Physical Researches of National Academy of Sciences are located in the marz.

In 2020 the share of economy main branches of Aragatsotn marz in total volume of correspondent branches of the republic comprised:

➤ industry	2.1 %
➤ agriculture	9.9 %
➤ construction	3.3 %
➤ retail trade	1.7 %
➤ services	0.7 %

The main economy branches of the marz are industry and agriculture.

Industry is specialized in manufacture of food products and of drinks, precious articles and exploiting of mines of building materials.

The geographical position and climatic conditions of the marz are favourable for development of both plant growing (grain, potatoes, perennial grass, and forage crops) and cattle breeding.

Agriculture is mainly specialized in plant growing (especially, crop-production) and cattle breeding.

Freight and passenger transportations in the marz are implemented by road transport.

Marz centre Ashtarak town (as of the beginning of the year, 2021 comprised 16.7 ths. people) is situated on the bank of Kasakh river, in the distance of 19 km to the North-West from Yerevan. Town is the junction of Yerevan-Gyumri and Yerevan-Spitak roads.

On the Ashtarak-Aparan road was built cross, which have 33 m height and consists of 1 720 small crosses. Small crosses symbolize the 1 720 anniversary of the adoption christianity of armenian nation(every year they add one more small cross to the big cross).

Քաղաքը զարգացել է որպես Երևան քաղաքի արբանյակ քաղաք: Այն մարզի վարչաքաղաքական, տնտեսական, գիտական ու կրթամշակութային կենտրոնն է: Աշտարակ քաղաքի տնտեսության առաջատար ճյուղը սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրությունն է:

Ապարան քաղաքը (2021թ. տարեկզբի դրությամբ 5.9 հազ. մարդ) մարզում մեծությամբ և նշանակությամբ երկրորդ քաղաքն է: Գտնվում է Քասախ գետի ափին (Երևանից 60 կմ հեռավորությամբ): Ապարան քաղաքի տնտեսության առաջատար ճյուղը սննդամթերքի արտադրությունն է:

Թալին քաղաքը (2021թ. տարեկզբի դրությամբ՝ 4.0 հազ. մարդ) գտնվում է Արագած լեռան հարավարևմտյան լանջին (Երևանից 65 կմ հեռավորությամբ): Քաղաքի տնտեսության հիմքը թանկարժեք իրերի արտադրությունն է:

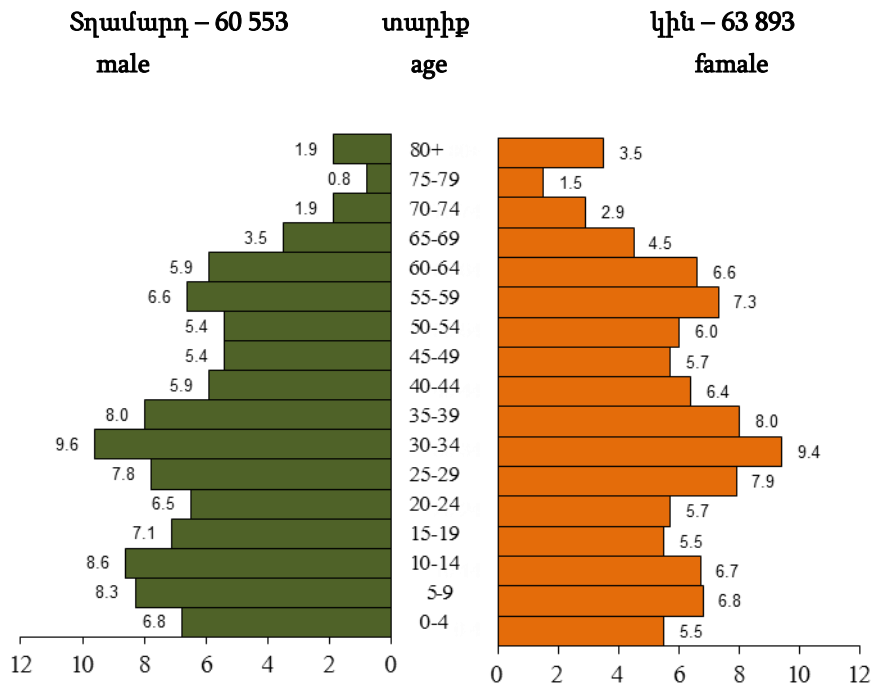
Ashtarak town developed as a satellite town of Yerevan. It is the administrative and political, economic, scientific, educational and cultural centre of the marz. The main branch of economy is food and beverage production.

Aparan town (as of the beginning of the year, 2021 comprised 5.9 ths. people) is the second town in the marz by its largeness and importance. It is situated on the bank of Kasakh river (in the distance of 60 km from Yerevan). The main branch of economy is food production.

Talin town (as of the beginning of the year, 2021 comprised 4.0 ths. people) is located on the south-western slope of Aragats mountain (in the distance of 65 km from Yerevan). The base of economy is precious articles production.

**ԱՐԱԳԱՇՈՏՆԻ ՄԱՐԶԻ ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՍԵՌԱՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԲՈՒՐԳԸ,
2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ
AGE AND SEX PYRAMID OF ARAGATSOTN MARZ DE JURE POPULATION
2021 as of January 1**

%

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
EDUCATIONAL INSTITUTIONS

	Քանակը Number					
	2016	2017	2018	2019	2020	
Պետական նախադպրոցական	28	30	30	32	26	State pre-school
Պետական հանրակրթական	122	122	121	120	120	State general educational
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	10	10	12	12	12	Musical, art schools, creative centers for children
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	2	2	3	3	3	State preliminary vocational educational ¹
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	1	1	1	1	1	State middle vocational educational

ՔԱՂԱՔՆԵՐ
TOWNS/CITIES

Անվանումը	Town name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2021թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ² Number of de jure population as of January 1, 2021, person ²
Աշտարակ	Ashtarak	16 674
Ապարան	Aparan	5 872
Թալին	Talin	4 019

¹Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

Including those middle vocational educational institutions, which implement preliminary vocational program.

² Հայաստանի Հանրապետության քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացված է ՀՀ 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող բնակչության ընթացիկ հաշվառմամբ:

Population of city/towns of the Republic of Armenia are presented according to the current population statistics based on the 2011 Population Census of the RA.

ԳՅՈՒՂԵՐ
VILLAGES

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2021 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹ Number of de jure population as of January 1, 2021, person ¹
Աշտարակի տարածաշրջան Ashtarak district			
1	Ագարակ	Agarak	2 065
2	Աղձք	Aghdsk	1 901
3	Անտարուտ	Antarut	388
4	Ավան	Avan	934
5	Խնուսիկ	Khnusik	24
6	Արագածոտն	Aragatsotn	1 255
7	Արտաշավան	Artashavan	715
8	Լուսաղբյուր	Lusaghbyur	-
9	Նիգատուն	Nigmatun	-
10	Արուճ	Aruj	1 252
11	Բազմաղբյուր	Bazmaghbyur	1 012
12	Բյուրական	Byurakan	4 611
13	Դպրևանք	Dprevank	67
14	Լեռնարոտ	Lernarot	333
15	Կարբի	Karbi	5 270
16	Կոշ	Kosh	3 437
17	Կարին	Karin	560
18	Ղազարավան	Ghazaravan	597
19	Մուղնի	Mughni	1 157
20	Նոր Ամանոս	Nor Amanos	830
21	Նոր Եդեսիա	Nor Yedesia	1 424
22	Շամիրամ	Shamiram	2 044
23	Ոսկեհատ	Voskehat	1 088
24	Ոսկեվազ	Voskevaz	4 469
25	Սաղմոսավան	Saghmosavan	240
26	Սասունիկ	Sasunik	3 002
27	Վերին Սասունիկ	Verin Sasunik	80
28	Տեղեր	Tegher	197
29	Ուշի	Ushi	1 723

¹ ՀՀ մարզերի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ համայնքների կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 954 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ և ըստ մարզերի, ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են Արդարադատության նախարարության Քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման և Ոստիկանության (ճշգրտված՝ տ/տ կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտության արդյունքներով) վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա: Ընդ որում, վերջինս վերագնահատված է ՏՏԿԱՀ արդյունքներով ստացված միգրացիայի տվյալներով (շեղումը՝ 01.01.2021թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +10.7%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գյուղերի միջև տվյալ տեղեկատվության գրանցման, փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

The sources of these data on RA villages are statistical annual reporting forms «Age and Sex composition of rural population» provided by the communities. According to this source the total resident population of RA 954 villages, as a whole and by marzes (regions), have some deviation from the same data of current statistics of population, which are based on the administrative registers of the Civil Status of the Ministry of Justice and the Police (Adjusted by the Results of Integrated Living Conditions Survey), while the latter is statistically adjusted by the migration results of ILCS (as of 01.01.2021 the deviation comprised +10.7% for the Republic). The deviation is mainly due to the lack of a system for recording, sharing, comparing and nominal data level calibration of the information given between the villages.

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2021 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹ Number of de jure population as of January 1, 2021, person ¹
30	Ուջան	Ujan	3 327
31	Փարպի	Parpi	2 458
32	Օհանավան	Ohanavan	2 667
33	Օշական	Oshakan	5 950
34	Օրգով	Orgov	518
Ապարանի տարածաշրջան Aparan district			
1	Արագած	Aragats	3 918
2	Արայի	Arayi	580
3	Ափնագյուղ	Apnagyugh	621
4	Եղիպատրուշ	Yeghipatrush	729
5	Երնջատափ	Yernjatap	583
6	Թթուջուր	Ttujur	350
7	Լուսագյուղ	Lusagyugh	866
8	Ծաղկաշեն	Tsaghkashen	412
9	Կայք	Kayk	596
10	Հարթավան	Hartavan	1 002
11	Ջորագլուխ	Dsoraglukh	251
12	Նիգավան	Nigavan	697
13	Շենավան	Shenavan	1 926
14	Շողակն	Shoghakn	169
15	Չքնաղ	Chknagh	260
16	Ջրամբար	Jrambar	133
17	Սարալանջ	Saralanj	230
18	Վարդենիս	Vardenis	743
19	Վարդենուտ	Vardenut	1 021
20	Քուչակ	Kuchak	2 007
Արագածի տարածաշրջան Aragatsotn district			
1	Ալագյազ	Alagyaz	600
2	Ավշեն	Avshen	437
3	Բերքառատ	Berkarat	1 111
4	Գեղաղիբ	Geghadir	639
5	Գեղաձոր	Geghadzor	1 253
6	Գեղարոտ	Gegharot	537
7	Լեռնապար	Lernapar	549
8	Ծաղկահովիտ	Tsaghkahovit	2 117
9	Ծիլքար	Tsilkar	586
10	Կանիաշիր	Kaniashir	437
11	Հնաբերդ	Hnaberd	2 300
12	Ճարճակիս	Tchartchakis	432
13	Մելիքգյուղ	Meliqgjugh	1 248
14	Միջնատուն	Mijnatun	193
15	Միրա	Mirak	141
16	Նորաշեն	Norashen	1 284
17	Շենկանի	Shenkani	302

	Անվանումը	Name	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2021 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹ Number of de jure population as of January 1, 2021, person ¹
18	Ջամշլու	Jamshlu	294
19	Ռյա թազա	Rya Taza	687
20	Սադունց	Sadunts	233
21	Սիփան	Sipan	323
22	Վարդաբլուր	Vardablur	400
Թալինի տարածաշրջան Talin district			
1	Ագարակավան	Agarakavan	1 071
2	Ակունք	Akunk	704
3	Աշնակ	Ashnak	1 348
4	Արագածավան	Aragatsavan	6 218
5	Արտենի	Arteni	3 830
6	Արևուտ (նախկինում՝ Բարոժ)	Arevut (formerly Baroj)	99
7	Գառնահովիտ	Garnhovit	395
8	Գետափ	Getap	149
9	Դաշտադեմ	Dashtadem	608
10	Դավթաշեն	Davtashen	768
11	Դրմասար	Ddmasar	157
12	Դիան	Dian	128
13	Եղնիկ	Yeghnik	479
14	Զարինջա	Zarinja	653
15	Զովասար	Zovasar	524
16	Թաթուլ	Tatul	1 015
17	Թլիկ	Tllik	165
18	Իրինդ	Irind	862
19	Լուսակն	Lusakn	250
20	Օաղկասար	Tsaghkasar	83
21	Կաթնաղբյուր	Katnaghbyur	1 142
22	Կանչ	Kanch	137
23	Կարմրաշեն	Karmrashen	523
24	Կաքավաձոր	Kaqavadsor	1 218
25	Հակո	Hako	208
26	Հացաշեն	Hacashen	344
27	Ձորագյուղ	Dsoragiugh	6
28	Մաստարա	Mastara	2 532
29	Մեծաձոր	Metsadsor	46
30	Ներքին Բազմաբերդ	Nerqin bazmaberd	1 615
31	Ներքին Սասնաշեն	Nerkin Sasnashen	1 178
32	Նոր Արթիկ	Nor Artik	542
33	Շղարշիկ	Shgharshik	568
34	Ոսկեթաս	Vosketas	480
35	Պարտիզակ	Partizak	366
36	Սորիկ	Sorik	137
37	Սուսեր	Suser	374
38	Վերին Բազմաբերդ	Verin Bazmaberd	480
39	Վերին Սասնաշեն	Verin Sasnashen	457
40	Ցամաքասար	Tsamakasar	466
41	Օթևան	Otevan	247

**ԱՐԱԳԱԾՈՏՆԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ
ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2020թ.
SOME SOCIAL INDICATORS OF DISTRICT COMMUNITY WITH 10 000
POPULATION IN ARAGACOTN MARZ, 2020**

	Ընդամենը Total	նրանցից՝ including:		
		կանայք ¹ women ¹	տղամարդիկ ¹ men ¹	
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 130	4 870	Population, person
Ծնվածներ, մարդ	107	51	56	Births, person
Մահացածներ, մարդ	123	53	70	Deaths, person
Ամուսնություններ	36	X	X	Marriages
Ամուսնալուծություններ	7	X	X	Divorces
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	48.5	X	X	Total area of housing stock provided per inhabitant, square metre
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝				Education sphere, attendance to educational institutions, person
նախադպրոցական	168	111	57	pre-school
հանրակրթական	1 474	677	797	general schools
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	119	70	49	musical, art schools, creative centers for children
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	19	4	15	preliminary vocational
միջին մասնագիտական	5	1	4	middle vocational
բարձրագույն մասնագիտական	-	-	-	higher vocational
Առողջապահության ոլորտ՝				Public health sphere
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	25 758	annual attendance to polyclinic during the year (number of attendances)
Մարզիկներ, մարդ	60	1	59	Athletes, person
Սոցիալական ապահովության ոլորտ				Social insurance sphere
ընդամենը կենսաթոշակատուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 508	877	631	total pensioners/ as of the end of the year/ person
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	408	X	X	families that get poverty family benefit and one-time benefit
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում				Annual attendance during the year
գրադարան	11 005	library
թատրոն	-	-	-	theatre
համերգ	-	-	-	concert
թանգարան	103	museum
Իրավական ոլորտ				Law sphere
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	67	X	X	total crimes, during the year
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	36	X	X	of which - not grave crime
միջին ծանրության	21	X	X	medium crime
ծանր	10	X	X	grave crime
առանձնապես ծանր	1	X	X	special grave crime

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են:
The indicators are accountable.